

FARAGÓ TIBOR: PLANETÁRIS KÖRNYEZETÜNK VESZÉLYEZTETÉSE ÉS MEGMENTÉSE

„Aerem corrumpere non licet.” A levegőt szennyezni nem szabad. Így szólt a római szenátus mintegy két évezrede alkotott törvénye, ami annak felismeréséből fakadt, hogy az ókorban a városiasodással, a használati tárgyak előállítására szolgáló műhelyek szaporodásával, a mindennapi élet részévé vált az emberi egészséget és az épületeket károsító szennyezett levegő. A problémakör összetettsége, térbeli kiterjedtsége különösen az ipari forradalom kezdete óta jelentősen növekedett, de ahogyan e kötet elolvasása után is láthatjuk, planetáris környezetünk veszélyeztetése mellett – tudományos ismereteink bővülése, valamint a nélkülözhetetlen politikai együttműködés kibontakozása mentén – annak megmentése sem lehetetlen küldetés.

Faragó Tibor számos nemzetközi szervezettel, EU-intézménnyel kapcsolatos együttműködésben dolgozott kinevezett nemzeti koordinátorként, szakmai képviselőként, illetve szakmai főtárgyalóként az elmúlt évtizedekben. Így a jelenünk és jövőnk szempontjából meghatározó planetáris környezetünk alakításának nemcsak természeti törvényeit, hanem szabályozásának rendkívül összetett, sokrétű folyamatait is részleteiben ismeri. Ebben a kötetben a tágabban értelmezett témakör különösen kritikussá vált négy környezetterhelési ügyét ismerhetjük meg.

Szerző a toxikus nehézfémek közül a környezetterhelési és egészségügyi szempontból a legfontosabbakkal, az ólommal, a kadmiummal és a higannyal foglalkozik részletesen. Bemutatja az emissziós folyamatokat, az eddig megismert legsúlyosabb károkozásokat, valamint a kibocsátások csökkentését célzó egyeztetések nehézségeit és eredményeit.

A hulladékok összegyűjtése, szelektálása és újrahasznosítása, valamint a veszélyes hulladékok ártalmatlanítása folyamatában régióként és iparáganként eltérő, de számos területen hatékony, a fenntarthatóság irányába mutató megoldások és gyakorlatok születtek, de a különböző megállapodásokban és programokban meghatározott célok, kötelezettségek, ajánlások, illetve eddigi végrehajtásuk összességükben globális szinten nem lettek elégségesek a káros hatások teljes körű és jelentékeny mérséklésére.

A magasléghőmérsékletű ózon pótolhatatlan szerepet játszik a bioszféra létezésében, hiszen az élő szervezetekre halálos veszélyt jelentő UV-sugárzás jelentős részét elnyeli. Az ózonpajzs sérülése, elvékonyodása tehát katasztrofális következményekkel jár. Talán túlzás nélkül jelenthetjük ki, hogy az ózonkárosító anyagok

kibocsátásának korlátozásában, megszüntetésében megtett gyors beavatkozások az eddigi legeredményesebb nemzetközi környezetvédelmi együttműködést jelentették. Bár az ózontkárosító vegyületek évszázados nagyságrendű légköri tartózkodási ideje miatt a gyógyulási folyamat lassú ugyan, de ennek jelei egyértelműen kimutathatók.

A negyedik fejezetben a minden bizonnyal legösszetettebb, legnagyobb jelenkori kihívást jelentő problémakör, az éghajlatváltozás jellemzőivel és szabályozásának lehetőségeivel, nehézségeivel ismerkedhetünk meg. Alapvető fontosságú a megelőzés, azaz mindenekelőtt a feltárt környezetkárosító beavatkozások, hatások csökkentése, lehetőség szerinti megszüntetése. Ezzel párhuzamosan lényeges a környezeti feltételekben már elkerülhetetlen változásokra, főként a pusztító és káros hatásokra történő felkészülés, vagyis az alkalmazkodás. Ma már jól tudjuk, hogy az alkalmazkodásnak is megvannak a maga korlátai, tehát a környezeti feltételekben végbemenő gyorsuló és súlyosbodó változásokhoz egyre nehezebben és csak korlátozott mértékben tudunk majd alkalmazkodni.

Faragó Tibor tartalmas és olvasmányos kötetét a szaktudományokban jártas olvasók mellett mindazoknak is ajánlhatom, akik érdeklődnek jelenkorunk legfontosabb környezeti problémáinak értékelése, lehetséges kezelési folyamatai iránt. A 344 oldalas kötet az Akadémiai Kiadó gondozásában jelent meg 2023-ban.

Faragó Tibor: Planetáris környezetünk veszélyeztetése és megmentése. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2023, 344 o., ISBN 9789634549000; e-ISBN 9789634548571)

Bozó László

az MTA rendes tagja